

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
КАФЕДРА ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Заповідна справа

обов'язкова професійна

за освітньо-професійною програмою «Екологічна безпека»

підготовки бакалавра

галузь знань – 10 «Природничі науки»

спеціальність – 101 «Екологія»

мова навчання українська

Рекомендовано кафедрою охорони праці
та техногенно-екологічної безпеки

на 2021 – 2022 навчальний рік.

Протокол від 26 серпня 2021 року №1

Силабус розроблено відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
Заповідна справа

2021 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Заповідна справа» передбачає розкриття таких проблемних питань сьогодення як організація, функціонування, охорона природно-заповідних територій та об'єктів, управління, особливості проведення наукових досліджень в межах природно-заповідного фонду, опанування основних принципів концепції створення Всеєвропейської і національної екологічної мережі, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, стратегія та перспективи розвитку заповідної справи, структура та класифікація природоохоронних територій світу і форми міжнародного співробітництва в галузі організації, збереження та використання природоохоронних територій. Увагу приділено аналізу сучасного стану щодо охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

Передбачається розвиток у здобувачів вищої освіти логічного мислення, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки навчальної дисципліни із повсякденним життям; формування світогляду, що базується на аксіологічних пріоритетах сучасної екології НС.

Навчання з навчальної дисципліни «Заповідна справа» відбувається на старших курсах після вивчення здобувачами вищої освіти таких навчальних дисциплін, як «Вступ до фаху», «Загальна екологія», «Ґрунтознавство», «Ґідрологія», «Метеорологія та кліматологія», проведення ландшафтно-екологічної навчальної практики і перед вивченням блоку професійно-орієнтованих навчальних дисциплін «Екологія людини», «Оцінка впливу на довкілля», «Організація та управління в природоохоронній діяльності», «Моніторинг довкілля» та ін.

Інформація про науково-педагогічного(них) працівника(ів)

Загальна інформація	Ільїнський Олексій Володимирович, викладач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки факультету техногенно-екологічної безпеки, кандидат біологічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 304, Телефон (робочий) – (057)707-34-46, 707-34-57.
E-mail	illinsky@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	Загальна екологія. Екологічна безпека. Метаногенез, важкі метали в довкіллі. Заповідна справа.
Професійні здібності	Досвід практичної роботи в галузі екології та викладацької діяльності
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Має 55 наукових і науково-методичних публікацій за спеціальністю 101 «Екологія»

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щочетверга з 16.00 до 17.00 у кабінеті № 304. У разі необхідності час додаткової консультації здобувача вищої освіти погоджується окремо.

Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти базових знань з науково-теоретичних засад заповідної справи та особливостей організації заповідної справи в Україні у порівнянні з міжнародними підходами та нормами для застосування в професійній діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни (обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)	обов'язкова професійна	обов'язкова професійна
Рік підготовки	<u>Третій</u>	<u>Третій</u>
Семестр	5	5
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	5	3
- кількість модулів	2	2
- загальна кількість годин	150	90
Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	22	8
- практичні заняття (годин)	12	2
- семінарські заняття (годин)	26	0
- лабораторні заняття (годин)	-	0
- інші види занять (годин)		
- самостійна робота (годин)	90	80
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	0	0
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	екзамен	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення дисципліни «Заповідна справа» є такі дисципліни як «Загальна екологія», «Ґрунтознавство», «Метеорологія та кліматологія», «Гідрологія», «Історія та культура України» тощо.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екологічна безпека», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.	ПР02
Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.	ПР03
Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.	ПР06
Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень	ПР08
Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.	ПР16
Демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.	ПР23

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	К02
Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)	К06
Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук	К15
Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі	К21
Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами	К26

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ

Тема 1.1 Заповідна справа як навчальна дисципліна: зміст, мета і завдання.

Тема 1.2 Науково-методологічні засади заповідної справи.

Тема 1.3 Класифікація природно-заповідних територій та об'єктів.

Тема 1.4 Формування мережі природно-заповідних територій.

Тема 1.5 Червоні книги в системі збереження біоландшафтного різноманіття.

МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Тема 2.1 Нормативно-правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

Тема 2.2 Створення та проектування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

Тема 2.3 Природні і біосферні заповідники.

Тема 2.4 Національні парки. Регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища.

Тема 2.5 Управління природно-заповідним фондом України.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні і заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контроль на роботу	
5-й семестр						
Модуль 1. Науково-теоретичні засади заповідної справи						
Тема 1.1. Заповідна справа як навчальна дисципліна: зміст, мета і завдання.	12	2	2	0	8	0
Тема 1.2. Науково-методологічні засади заповідної справи.	12	2	2		8	
Тема 1.3. Класифікація природно-заповідних територій та об'єктів	18	2	8	0	8	0
Тема 1.4. Формування мережі природно-заповідних територій	12	2	2	0	8	0
Тема 1.5. Червоні книги в системі збереження біоландшафтного різноманіття	14	2	2	0	8	2
Разом за модулем 1	68	10	16	0	40	2
Модуль 2. Організація заповідної справи в Україні						

Тема 2.1 Нормативно-правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України	14	2	2	0	10	0
Тема 2.2 Створення та проектування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України	14	2	2	0	8	0
Тема 2.3 Природні і біосферні заповідники	18	4	2	0	12	0
Тема 2.4 Національні парки. Регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища	20	2	8	0	10	0
Тема 2.5 Управління природно-заповідним фондом України	18	2	4	0	10	2
Разом за модулем 2	82	12	18	0	50	2
Разом	150	22	34	0	90	4

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність природно-заповідної справи	2
2	Наукові принципи та підходи до розбудови екологічної мережі	2
3	Класифікація природно-заповідних територій	2
4	Всеєвропейська та національна екологічна мережа	2
5	Збереження видів Червоної та Зеленої книг України в мережі природно-заповідного фонду України	2
6	Характеристика природно-заповідного фонду в межах адміністративних одиниць	2
7	Проектування територій та об'єктів природно-заповідного фонду	2
8	Географія та особливості природних і біосферних заповідників України	4
9	Розвиток ландшафтних парків та інших об'єктів ПЗФ в Україні	2
10	Менеджмент національних парків: питання взаємодії з місцевим населенням	2
	Разом	22

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Виїзне заняття в Фельдман Екопарк	6
2	Виїзне заняття в Музей природи ХНУ ім. Каразіна	6
	Разом	12

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Підготовка рефератів на теми: «Роль і значення природно-заповідних територій та об'єктів у житті суспільства», «Розбудова природно-заповідних територій як механізм подолання кризи біорізноманіття», «Еколого-біологічний підхід до організації природно-заповідних територій», «Історія міжнародного природоохоронного руху», «Роль заказників в сучасній мережі природно-заповідного фонду України», підготовка доповідей і презентацій до семінарських занять відповідно теми заняття.

Форми та методи навчання і викладання

В навчальній дисципліні використовуються **такі методи навчання і викладання:**

- *методи навчання за джерелами набуття знань:* словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

- *методи навчання за характером логіки пізнання:* аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;

- *методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається:* проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

- *інноваційні методи навчання:* робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

- *самостійна робота.*

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: виступи на семінарах, реферати, презентації виконаних індивідуальних завдань, модульні контрольні роботи, екзамен.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в **НУЦЗ України** з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90-100	A	відмінно
80-89	B	добре

65-79	C	
55-64	D	задовільно
50-54	E	
35-49	FX	незадовільно
0-34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі: фронтальне та індивідуальне опитування, виконання письмових завдань і контрольних робіт.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль			
Модуль № 1	Лекції	5	-
	Семінари	5	3
	Практичні заняття	1	-
	Модул. контроль (контрольна робота)	1	32
	Разом за модуль № 1		
Модуль № 2	Лекції	6	-
	Семінари	6	3
	Практичні заняття	1	-
	Модул. контроль (контрольна робота)	1	10
	Разом за модуль № 2		
Разом за поточний контроль			60
II. Екзамен			40
<i>Додаткові необов'язкові завдання та науково-дослідна діяльність здобувача вищої освіти</i>			<i>до 10</i>
Разом за всі види навчальної роботи (Екзамен)			100

Поточний контроль.

В кожному модулі є завдання для підготовки до семінарського заняття. Максимальна кількість балів для оцінювання знань здобувачів наведена нижче.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті:

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється від 0 до 3 балів):

3 бали – здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, орієнтується в конкретній темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

2 бали – здобувач частково володіє навчальним матеріалом та може окреслити деякі аспекти визначеної теми;

1 бал – здобувач поверхово володіє навчальним матеріалом і не може окреслити основні аспекти визначеної теми;

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкриває лише окремі положення, допускаючи при цьому суттєвих помилок.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка його подання, культура мовлення, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті:

Модульний контроль.

Критерії оцінювання знань здобувачів під час виконання модульних контрольних робіт :

Контрольна робота є складовою поточного контролю і виконується у вигляді аудиторної письмової роботи або складання тесту під час останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти при виконанні контрольних робіт (оцінюється від 0 до 12 балів):

11-12 балів – вірні відповіді дані на всі запропоновані питання, дотримано всі вимоги до виконання;

8-10 балів – вірні відповіді дані на всі запропоновані питання, але вони недостатньо обґрунтовані, або у відповідях наявні незначні помилки;

6-7 балів – вірні відповіді дано на 75% запропонованих питань;

5-6 балів – вірні відповіді дано на 50% запропонованих питань;

2-4 бали - вірні відповіді дано менше, ніж на 50% запропонованих питань, наявні значні помилки;

0-2 бали – відповіді відсутні або робота містить грубі помилки на більшість запропонованих питань.

Індивідуальні завдання.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань.

Індивідуальне завдання передбачає підготовку доповідей або рефератів за додатковою тематикою. Доповідь в усній формі оцінюється у 3 бали, доповідь з презентацією та/або письмово оформлений реферат оцінюється до 5 балів в тому разі, якщо сума балів за поточний контроль менше 75 балів.

Підсумковий контроль.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені:

Підсумковий контроль успішності проводиться на завершальному етапі з метою оцінки результатів навчання здобувачів вищої освіти, оцінки їх знань і навиків за обсягом, якістю, глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності відповідно до моделі фахівця, проводиться у формі екзамену і диференційного заліку. Екзамен проводиться за білетами.

Додаткові запитання ставляться за тим матеріалом, який висвітлює або побічно торкається у своїй відповіді здобувач вищої освіти. Для уточнення оцінки знань не виключається можливість додаткових запитань за іншими розділами курсу.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час екзамену (оцінюється від 0 до 40 балів):

34-40 балів – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, повністю, логічно і послідовно розкрив питання білету, виявив вміння застосовувати існуючі методики, наводити приклади, самостійно аналізувати, узагальнювати і викладати матеріал не допускаючи помилок. При відповіді продемонстровані вміння самостійно працювати з додатковою літературою.

26-34 балів – здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, однак при наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, наявні несуттєві неточності та незначні помилки, які не впливають на загальну правильність відповіді.

18-25 балів – здобувач вищої освіти засвоїв тільки основний матеріал, не знає окремих положень, допускає неточності у відповіді, не вміє достатньо чітко сформулювати окремі положення, порушує послідовність у викладанні матеріалу, має певні труднощі у пов'язанні теоретичного матеріалу з його практичним застосуванням.

9-17 балів – здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, зміст визначених питань розкриває недостатньо, допускаючи при цьому суттєві неточності. Відповідь задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.

1-8 балів – здобувач вищої освіти не засвоїв значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, не вміє логічно і послідовно викласти основні положення і має значні труднощі у пов'язанні теоретичного матеріалу з його практичним застосуванням. Для отримання заліку необхідне доопрацювання.

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Для отримання заліку необхідне значне доопрацювання.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену:

Модуль 1

1. 1 Об'єкт, завдання і методи досліджень в заповідній справі.
2. Основні історичні етапи та особливості розвитку заповідної справи.
3. Наукове, соціально-економічне та загальнокультурне значення заповідної справи.
4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні.
5. Заповідна справа як галузь науково-практичної діяльності.
6. Завдання заповідної справи на сучасному етапі розвитку суспільства.
7. Основні методологічні концепції, на яких базується заповідна справа (екологічної мережі, збереження біоландшафтного різноманіття, збалансованого розвитку та ін.)
8. Категорії територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
9. Науково-дослідні роботи на територіях та об'єктах ПЗФ.
10. Транскордонні природоохоронні території світу.
11. Охорона Всесвітньої природної спадщини.
12. Конвенція про охорону Всесвітньої культурної та природної спадщини.
13. Список Всесвітньої спадщини.
14. Національна та міжнародна охорона транскордонних природоохоронних територій: засоби, зобов'язання.
15. Території та об'єкти природної спадщини на європейському континенті.
16. Території та об'єкти природної спадщини Азії.
17. Території та об'єкти природної спадщини Африки.
18. Території та об'єкти природної спадщини Північної Америки.
19. Території та об'єкти природної спадщини Південної Америки.
20. Території та об'єкти природної спадщини Австралії та Океанії.
21. Природоохоронні території та об'єкти в країнах Європи.
22. Природоохоронні території та об'єкти в країнах Азії.
23. Концептуальні засади створення і функціонування природоохоронних територій в різних країнах.
24. Історія міжнародного природоохоронного руху.
25. Діяльність міжнародних організацій в галузі заповідної справи.
26. Система міждержавних (транскордонних) природоохоронних територій.
27. Національний та міжнародний статус транскордонних природоохоронних територій: засоби, зобов'язання.
28. Транскордонні природоохоронні території в межах України.
29. Всеєвропейська екологічна мережа.
30. Нормативно-правове забезпечення формування, збереження та використання екологічної мережі України.
31. Складові структурно-функціональні елементи екомережі України.
32. Території та об'єкти природно-заповідного фонду як структурні елементи екологічної мережі.
33. Проектування екологічної мережі.
34. Схеми формування екологічної мережі.
35. Режим охорони та використання територій та об'єктів екомережі.
36. Червона книга: призначення та зміст.
37. Зелена книга України.

38. Геоecологічні підходи в організації природно-заповідних територій.
39. Участь України у міжнародних (двосторонніх та багатосторонніх угодах) в галузі заповідної справи.
40. Розбудова природно-заповідних територій для збереження ландшафтно-ecологічної рівноваги.
41. Модуль 2.
42. Нормативно-правове забезпечення заповідної справи в Україні.
43. Природно-заповідний фонд України.
44. Загальні положення законодавства України про природно-заповідний фонд: основні засоби збереження ПЗФ, види використання територій та об'єктів ПЗФ, форми власності на території та об'єкти ПЗФ.
45. Класифікація територій та об'єктів ПЗФ (за походженням, рівнем охоронного режиму, юридичним статусом та іншими ознаками).
46. Інструменти забезпечення збереження територій та об'єктів ПЗФ України.
47. Право власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду.
48. Основні етапи проектування та організації територій та об'єктів ПЗФ.
49. Резервування цінних для заповідання природних територій та об'єктів.
50. Державний кадастр територій та об'єктів ПЗФ України: призначення та зміст, порядок ведення.
51. Зміст проекту створення території та об'єкту ПЗФ України.
52. Літопис природи ПЗФ як основна форма узагальнення результатів наукових досліджень, його структура та зміст.
53. Рекреаційний потенціал територій та об'єктів ПЗФ,
54. Особливості рекреаційного використання різних категорій територій та об'єктів ПЗФ України.
55. Проблеми рекреаційного використання природно-заповідних територій.
56. Eкологічний туризм, його види і напрямки.
57. Природні заповідники: статус та завдання.
58. Вимоги щодо охорони природних комплексів та об'єктів природних заповідників.
59. Зміст науково-дослідної роботи у заповідниках.
60. Роль природних заповідників у збереженні та відновленні біоландшафтного різноманіття.
61. Географія та особливості природних заповідників України.
62. Біосферні заповідники: статус і завдання, зміст роботи.
63. Функціональне зонування біосферних заповідників.
64. Біосферні заповідники України як структурні елементи світової мережі біосферних заповідників.
65. Наукові дослідження у біосферних заповідниках.
66. Роль біосферних заповідників у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
67. Географія та особливості біосферних заповідників України.
68. Національні природні парки України: статус і завдання.
69. Функціональне зонування національних природних парків та вимоги

- щодо охорони природних комплексів та об'єктів.
70. Наукові дослідження у національних природних парках.
  71. Роль національних природних парків у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
  72. Можливості та перспективи рекреаційного використання національних природних парків України.
  73. Географія та особливості функціонування національних природних парків України.
  74. Регіональні ландшафтні парки: статус і завдання.
  75. Функціональне зонування регіональних ландшафтних парків та вимоги щодо охорони їх природних комплексів та об'єктів.
  76. Роль регіональних ландшафтних парків у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
  77. Можливості та перспективи рекреаційного використання території регіональних ландшафтних парків України.
  78. Географія та особливості функціонування регіональних ландшафтних парків України.
  79. Заказники: статус, завдання, значення, режим.
  80. Типи заказників як категорії природно-заповідного фонду.
  81. Роль заказників у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
  82. Пам'ятки природи: статус, завдання і режим.
  83. Типи пам'яток природи, їх завдання і режим.
  84. Заповідні урочища: статус, завдання і режим.
  85. Географія заповідних урочищ в Україні.
  86. Ботанічні сади: статус і завдання.
  87. Зонування території ботанічних садів та основні вимоги щодо режиму.
  88. Різноманітність цільового призначення ботанічних садів України.
  89. Роль ботанічних садів у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
  90. Ботанічні сади України загальнодержавного значення.
  91. Дендрологічні парки: статус, завдання і режим.
  92. Різноманітність цільового призначення дендрологічних парків України.
  93. Роль дендрологічних парків у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
  94. Дендропарки України загальнодержавного значення.
  95. Зоологічні парки: статус і завдання.
  96. Зонування території зоопарків та основні вимоги щодо режиму.
  97. Роль зоологічних парків у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
  98. Зоологічні парки загальнодержавного значення.
  99. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва України загальнодержавного значення.
  100. Управління природно-заповідним фондом.
  101. Економічні аспекти розвитку природно-заповідного фонду України ●

Політика викладання навчальної дисципліни

Вивчення дисципліни «Заповідна справа» передбачає проведення лекційних, семінарських та практичних занять з проведенням екскурсій в музеї природи, на природні об'єкти, а також самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

Система вимог та правил поведінки здобувачів вищої освіти на заняттях:

1. сумлінне дотримання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються);

2. під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з навчальною метою і з дозволу керівника заняття;

3. активна участь в обговоренні навчальних питань, змістовна підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань. До підсумкового контролю допускаються здобувачі, які успішно виконали модульні контрольні роботи;

4. здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів;

5. несвоєчасне виконання поставленого індивідуального завдання передбачає зниження оцінки на 20%;

6. терміни захисту індивідуального завдання і терміни ліквідації заборгованості щодо індивідуального завдання визначається відповідно до розкладу учбових або додаткових занять;

7. дотримання здобувачами вищої освіти політики доброчесності під час виконання самостійної, індивідуальної роботи;

8. суворе дотримання правил безпеки під час організації виїзних занять на об'єкти (не) виробничої сфери.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Освітньо-професійна програма «Екологічна безпека» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти в галузі знань 10 – Природничі науки, спеціальність 101 – Екологія. Лобойченко В.М., Артем'єв С.Р., Бригада О.В., Ільїнський О.В. – Х: НУЦЗУ, 2020. – 20 с
2. Андронов В.А. Заповідна справа : навч. посіб. / В.А. Андронов, Є.О. Варивода, Г.В. Тітенко. – Х. : НУЦЗУ, 2013. – 204 с.
3. Гринчишин Н. М. Природно-заповідна справа [Текст] : навч. посіб. / Н. М. Гринчишин. - Львів: ЛДУБЖД, 2008. - 224 с.
4. Заповідна справа [Текст] : навч. посіб. / Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, В. Д. СОЛОДКИЙ, Ю. Г. МАСІКЕВИЧ та ін. - Харків: НТУ «ХП», 2002. - 240 с.
5. Loboichenko V., Strelets V., Leonova N., Malko A., Ilyinskiy O. Comparative Analysis Of Anthropogenic Impact On Surface Waters In Kharkiv Region.

- Indian journal of Environmental Protection. 2020. Iss. 40, Vol. 2. – P. 134 – 139.
6. Рибалова О.В., Бригада О.В., Сарапіна М.В., Ільїнський О.В. Інтегральна оцінка стану земельних ресурсів Харківської області // Abstracts of II International Scientific and Practical Conference «SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS OF MODERN SOCIETY» Liverpool, United Kingdom 9-11 October 2019, 471-479
  7. Рибалова О.В., Артем'єв С. Р., Бригада О.В., Сарапіна М.В., Шароватова О.П. Ільїнський О.В. Оцінка ризику для здоров'я населення от впливння забрудненности почв города Харькова // Norwegian Journal of development of the International Science. №35/2019. VOL.1 p. 11-15
  8. Ільїнський Я.О., Ільїнський О.В. Аналіз стану екомережі Харківської області. Проблеми та перспективи забезпечення цивільного захисту: матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених. Харків: НУЦЗУ, 2021. 440 с.. С. 310
  9. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні: – К.: Мінприроди України, 2020. – 560с.
  10. Україна: Еколого-географічний атлас. – К.: Варта, 2006. – 220 с.
  11. Природно-заповідний фонд Харківської області [Текст] // О. В. Клімов, О. Г. Вовк, О. В. Філатова. - Х. : Райдер, 2005. - 304 с.

Нормативно-правові документи:

1. Закон України «Про правові засади цивільного захисту», від 24.06.2004 № 1859-IV.
2. Закон України «Про охорону навколишнього середовища» від 25.06.1991 р. № 1264.
3. Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003 р. № 0962.
4. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 р. № 2456.
5. Закон України «Про рослинний світ» від 09.04.1999 р. № 0591.
6. Закон України «Про тваринний світ» від 03.03.1993 р. № 3041 і від 13.12.2001 р. № 2894.
7. Закон України «Про захист рослин» від 14.10.1998 р. № 0180.
8. Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 21.09.2000 р. № 1989.
9. Земельний кодекс України від 25.10. 2001 р. № 2768-14.
10. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94.
11. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-12.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. – Режим доступу: <https://menr.gov.ua/>

2. Законодавство України / сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/>
3. Програма ООН з навколишнього середовища UNEP. – Режим доступу: <https://www.unenvironment.org/>
4. Програма ООН з навколишнього середовища UNEP. net (United Nations Environment Program) . – Режим доступу: <http://www.unep.net>
5. Всесвітня метеорологічна організація WMO. – Режим доступу: <http://www.wmo.ch>
6. Система Світових центрів даних МСНС. – Режим доступу: <http://www.ngdc.noaa.gov/wdc/wdcmain.html>
7. Інформаційна система програми ЮНЕП GRID. – Режим доступу: <http://www.grid.org>
8. Міжнародна програма геосферно-біосферних досліджень IGBP. – Режим доступу: <http://www.igbp.kva.se/cgi-bin/php/frameset.php>.
9. Національна екологічна політика України: оцінка і стратегія розвитку. – Режим доступу: http://www.un.org.ua/files/national_ecology.pdf
10. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» . – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1264-12>
11. Інтернет-видання газети EarthTimes. – Режим доступу: www.earthtimes.org
12. Національна Рада з питань науки та навколишнього середовища National Council for Science and the Environment (NCSE)). – Режим доступу: www.cnie.org

Розробник:

викладач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки факультету техногенно-екологічної безпеки, кандидат біологічних наук, доцент

Олексій ЛЬІНСЬКИЙ